
ЗАСОБИ ЗВ'ЯЗНОСТІ ТЕКСТУ В НАУКОВО-ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ СТИЛІ (НА МАТЕРІАЛІ СТАТТІ "L'ASTRONAUTIQUE" ІЗ ЗБІРКИ "QUE SAIS-JE", PRESSE UNIVERSITAIRE DE FRANCE [1])

УДК 81:82.09

Сищенко Ю. А.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

У статті проаналізовано засоби зв'язності тексту в науково-публіцистичному стилі з метою визначення відмінності між різними інструментами, що поєднують частини висловлювання в єдине ціле.

Ключові слова: *когезія, когерентність, системний аналіз, зв'язність тексту, понадфразові єдності.*

Інтерес до проблеми зв'язності тексту виник порівняно недавно, і, хоча їй присвячено вже чимало наукових праць, вона дотепер залишається ще недостатньо вивченою. Це пов'язано зокрема з тим, що засоби когерентності кожного функціонального стилю настільки різноманітні й не схожі один на інший, настільки відрізняються у різних авторів і, навіть в різних творах того самого автора, що класифікувати їх можна тільки умовно.

Кількість досліджень зв'язного тексту продовжує зростати, і вона відкриває широкі можливості перед її дослідниками. В різний час цією проблемою займалися такі видатні лінгвісти як Л. С. Бархударов, І. Р. Гальперін, С. Й. Гіндін та інші з метою дослідити інструменти зв'язності як тексту в цілому, так і його окремих частин.

Перш ніж аналізувати текст, що відноситься до науково-публіцистичного стилю, необхідно відзначити, що в цьому випадку такі засоби зв'язності, як авторська інтенція, прагматична спрямованість тексту і пресупозиція в більшій мірі зв'язують весь текст в цілому, ніж його складові частини окремо.

Авторська інтенція. Стаття "L'astronautique" складається з передмови і дев'яти розділів. Всі вони мають спільну предметну ситуацію – вибір найбільш

раціонального виду хімічного палива, і розглядаються усі позитивні і негативні аспекти кожного з них.

Глава має просторову і часову перспективу: "L'emploi de combustibles chimiques pour naviguer dans l'espace correspond à une monstruosité économique...", "Des progrès considérables ont cependant été réalisés durant ces dernières années".

Також авторська інтенція проявляється в оцінюванні автором інформації, що надається: "L'emploi de combustibles chimiques pour naviguer dans l'espace correspond à une monstruosité économique : il faut dépenser des tonnes pour satellitiser quelques kilos. Cependant on ne dispose encore de rien d'autre".

"Le fluor liquide... donne une substantielle amélioration de la vitesse d'éjection,... mais il est dangereux encore et très cher (10 €/kg)".

"Le borohydrure de lithium Li BH_4 et le biborane B_2H_6 sont... des propergols remarquable, ... mais il sont violemment toxique et le prix du béryllium vaut le 1/6 de celui de l'or..."

"L'emploi de monergol permet de supprimer le problème du dosage des constituants..."

"La fusée à poudre est pourtant simple, économique, stockable et toujours prête à l'emploi".

"Notons qu'un équipement de 60 batteries de 50 fusées chacune coûte 5 milliards de €".

Прагматична спрямованість тексту. Текст статті "L'astronautique" поділяється на дев'ять розділів. Заголовки виділені жирним шрифтом: **Comburants, Combustibles, Monergols, Eauoxygénée, Lithergols, Fusée à poudre, Rendement thermique, Choix d'un propergol, Les radicaux libres.**

Також автор статті використовує курсив, щоб виділити ключові слова: *propergol, monergol, liquide, perhydrol, monergols solides, catergol, hypergol, boosters, Intermediate Range Ballistic Missile, Polaris ;*

збільшення кегля: O_2 ; HNO_3 ; O_3 ; N_2H_4 ; NF ; Mg ; Al ; LiH ; V_5H_5 ; $\text{B}_{10}\text{H}_{14}$; LiBH_4 ; B_2H_6 ; H_2O_2 ; K ; Na ; Ca ; IRBM ; ICBM ; He_2 ; X ;

формулі, символи, схеми, таблиці:

Début de la classification périodique des éléments

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Hydrogène H							Hélium He
Lithium Li	Béryllium Be	Bore B	Carbone C	Azote N	Oxygène O	Fluor F	Néon Ne
Sodium Na	Magnésium Mg	Aluminium Al	Silicium Si	Phosphore P	Soufre S	Chlore Cl	Argon Ar
Combustibles					Comburants		Gaz nobles

Vitesses d'éjection de quelques propergols avec une détente de 25 à 1 kg/cm² et la richesse optimale.

Propergol	Formule de réaction	Vitesse d'éjection (km/s)
Eau oxygénée	$H_2O_2 = H_2O + 1/2O_2$	1.4
Essence + acide nitrique	$5C_7H_3 + 36HNO_3 = 35CO_2 + 38H_2O + 18N_2$	2.2
Alcool + oxygène	$C_2H_5OH + 3O_2 = 3H_2O + 2CO_2$	2.4
Essence + oxygène	$C_7H_3 + 9O_2 = 4H_2O + 7CO_2$	2.5
Ammoniac + oxygène	$4NH_3 + 3O_2 = 6H_2O + 2N_2$	2.5
Hydrazine + oxygène	$N_2H_4 + O_2 = 6H_2O + N_2$	2.6
Hydruure de lithium + oxygène	$2LiH + O_2 = Li_2O + H_2O + N_2$	2.7
Hydruure de lithium + fluor etc.	$LiH + F_2 = Li_2F + HF$	3.5

З метою більшої емоціональної насиченості викладання автор використовує узагальнено-особовий займенник "vous", знаходячи таким чином контакт з читачем:

"Notons qu'un équipement de 60 batteries de 50 fusées chacune coûte 5 milliards de €".

"Signalons aussi qu'il a été envisagé de compenser gratuitement et indéfiniment le ralentissement des satellites gravitant bas grâce à l'oxygène atomique..."

Пресупозиція. В цьому тексті, як і в усіх наукових текстах, присутні два її види: текстуальна і загальнонаукова. Вживаючи такі слова, вислови і символи, як satellitiser ; la classification périodique des éléments ; l'oxygène ; HNO₃ ; fluor liquide ; la réaction de décomposition ; des fusées lance-satellite ; la corrosivité ; la toxicité ; l'allumage тощо, автор припускає, що вони вже відомі читачу і входять до його фонових знань. Це – загальнонаукова пресупозиція.

Нові відомості і ті, які вимагають пояснення, автор статті не виносить в окремий список і не відсилає реципієнта до інших джерел, а дає їм пояснення в цій же статті:

"La combinaison d'un combustible et du comburant qui est nécessaire se nomme propergol"; "Les poudres des fusées à poudre (cordite, etc.) sont plus savamment dénommées monergols solides"; "L'IRBM (Intermediatr Range Ballistic Missile).

Крім того в цій статті автор користується виносками для ознайомлення читача з новими для нього поняттями: "ICBM (1)..."

(1) ICBM: Inter Continental Ballistic Missile.

"Hydrogène + oxygène $\rightarrow$ H₂ + 1/2O₂ = H₂O 3,3 (1)"

(1) Les vitesses réalisables sont plus faibles que ces vitesses théoriques, en raison particulièrement de la dissociation de la vapeur d'eau H₂O à haute température.

Крім авторської інтенції, прагматичного напрямку тексту і пресупозиції зв'язність наукового тексту представлена і іншими видами когезії. Вони зв'язують як усю статтю в цілому, так і окремі понадфразові єдності (ПФЄ). Тут за ПФЄ будемо розглядати окремий абзац.

1. 2-й абзац зв'язаний з 1-м за допомогою наступних видів когезії:

а) пряма лексико-граматична когезія:

combustibles – combustibles ;

б) імпліцитиви. Вживання модальних дієслів:

"il faut dépenser des tonnes pour satellitiser (quelques kilos)".

"La combinaison d'un combustible et du comburant qui lui est nécessaire se nomme propergol".

2. 3-й абзац зв'язаний з 2-м і 3-м абзацами за допомогою наступних видів когезії:

а) пряма лексико-граматична когезія.

combustibles – combustibles, comburants – comburants ;

б) семантична когезія.

comburants – combustibles ;

с) імперативи.

"Les combustibles les plus intéressants... se trouvent dans les premières colonnes de gauche de la classification périodique des éléments (voir tableau)..."

І таким чином пов'язані між собою всі 24 абзаци (ПФЄ) статті. Автор вживає також асоціативну когезію. В цьому випадку в її основі лежить суб'єктивно-оціночна модальність:

"... mais il est dangereux et encore très cher (10 €/kg)".

Нечасто, але можна зустріти і логічну когезію:

"Connu depuis des siècles, la fusée à poudre fit figure d'engin démodé depuis que Goddard lança en 1923 la première fusée à combustible liquide".

"Des progrès considérables ont cependant été réalisées durant ces dernières années".

"... ce que mettrait facilement font le système solaire à notre portée".

Лише двічі в тексті зустрічається асоціативна когезія, і це є свідченням того, що цей вид когезії є доволі рідкісним для наукового і науково-публіцистичного стилю:

"Si les autopropulsions nucléaires – autre espoir de l'Astronautique – ne devaient servir qu'à libérer un astronef déjà satellitisé...", "... on peut espérer que les radicaux libres fourniront un jour le moyen de faire la navette entre le sol et les bases satellites...".

Таким чином, після проведення когерентного аналізу тексту, можна прийти до висновку, що для зв'язності науково-публіцистичного тексту використовуються такі види когезії: *логічна, стилістична, асоціативна, лексико-граматична, семантична, авторська інтенція, прагматична спрямованість тексту, пресупозиція, імперативи, імпліцитиви, асоціативи*.

Такі засоби зв'язності тексту як *авторська інтенція, прагматична спрямованість тексту і пресупозиція* є, в більшій мірі, засобами когерентності, ніж когезії. Вони зв'язують весь науковий текст в цілому, а не окремі ПФЄ. Це зумовлено специфікою організації наукового тексту.

Логічна когезія в науковому стилі, на відміну від літературно-художнього [2], зустрічається набагато рідше. Це пов'язано з тим, що в науковому тексті кожна ПФЄ виявляється так би мовити невеличким рефератом на ту чи іншу тему і не потребує обов'язкового логічного зв'язку з іншими ПФЄ.

Головну роль в зв'язності ПФЄ в науковому тексті виконує лексико-граматична когезія. Натомість, зовсім не використовується образна когезія, композиційно-структурна, ритміко-образуюча, апелятиви і імпозитиви.

Таким чином, порівнявши засоби зв'язності наукового і літературно-художнього стилів і знайшовши суттєві відмінності, можна припустити, що для зв'язності інших функціональних стилів засоби когезії і когерентності використовуються в іншій відсотковій пропорції. Отже є доцільним продовжити аналіз засобів зв'язності інших функціональних стилів з метою дослідження частотності вживання в них різних видів когезії.

Література

1. PUF – Quesais-jen° 326, 2007
2. *Сищенко Ю. А.* Засоби зв'язності тексту в літературно-художньому стилі / Ю. А. Сищенко // Гуманітарний вісник НУК. – 2012. – №5. – С. 28-30.
3. *Гальперин И. Р.* О понятии "текст" / И. Р. Гальперин // Вопросы языкознания. – 1974. – №6. – С. 15-17.

Syschenko Y. A. The Means of Coherence of a Text in Scientific Style

The author has analyzed the means of coherence of a text in scientific style to determine the difference between various instruments which combine parts of expressions into unity.

Key words: *cohesion, coherence, coherence of a text, the systems analysis, superphrase unities.*